

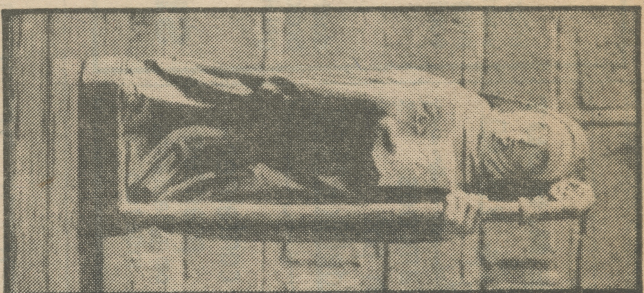
teensel, een van de liefste van de Acht Zaligheden in de Brabantse Kempen, is een hoopvolle plek voor vrome mensen die weinig of niets kunnen zien, die in de mist of op de tast leven. Want in de kerk van Steensel wordt Lucia vereerd, die door de

eeuwen heen is aangeroepen en vereerd als draagster van het licht. Je kunt, als je vrede zoekt met het feit dat je door gebrek aan zicht een, slordige eter bent geworden en wat morsig in de wereld staat, naar Holset bij Vaals reizen en troost vragen bij Genevava van Parijs. Je kunt naar Baarlo, naar Oosterhout in Brabant, zelfs naar Arnhem in Gelderland. Want daar residenten heiligen die, in het grotere en in de laatste jaren wat uitgedunde bestand, bekend staan als 'oogheiligen'. Er bestaan minstens vier dozijn van deze heiligen, ofschoon ze in het calvinistisch-nuchtere Nederland veel dunner zijn gezaaid dan bij voorbeeld in België en zuidelijker gewesten.

Wie is de grote man in het gezelschap oogheiligen?

Wel, het is eigenlijk een vrouw, twee vrouwen eigenlijk. Lucia en Odilia. Dat zijn twee zeer groten. Odilia was de dochter van een hertog in de Elzas. Ze werd blind geboren. Ze werd door haar vader verstozen en de bedoeling was dat zij gedood zou worden. Haar moeder zorgde ervoor dat ze naar een klooster werd gebracht, waar zij liefderijk werd opgenomen. Ze werd daar gedoopt door een bisschop

Troostgevende oogheiligen gaan nu zelf de mist in...

★ **Heilige Odilia als abdis. De twee ogen op het boek zijn duidelijk zichtbaar.**

abdis met het regelboek van het klooster, waarop twee ogen staan afgebeeld. Een enkele maal zie je haar met een kelk waarop twee ogen staan afgebeeld.

De andere grote oogheilige, Lucia, wordt altijd jong afgebeeld. Zij was een martelares en wordt afgebeeld met twee ogen op een schaal. Zij was afkomstig uit Sicilië en haar werden de ogen uitgestoken door heidense Romeinen. Je kunt wel eens een Lucia tegenkomen met twee ogen op een boek en een Odilia met twee ogen die op een schaal liggen en dat zijn voor mij boeiende uitzonderingen. Maar Lucia is altijd een jonge vrouw, terwijl Odilia oud werd. Lucia draagt ook vaak het zwaard, waarmee zij ter dood werd gebracht en ook de wonden aan haar hals. Ze draagt ook een Romeins olielampje, symbool voor het licht.

In Sweilthuizen bij Geleen is een kerkje gewijd aan Odilia, maar dat is Odilia van Keulen. Voor de oorlog heeft een pastoor daar een beeld besteld van een patronheilige, maar de beeldhouwer die klaarbijkelijk niet vermoedde dat er ook een Odilia van Keulen bestond, maakte een beeld van Odilia met de ogen uit de Elzas. Een vergissing dus. Het was de ware Odilia

Ergard, een tijdgenoot van Bonifatius, en bij de doop kreeg zij licht in de ogen. Door haar broer werd Odilia weer naar huis gebracht, maar de oude hertog werd daar zo kwaad om dat hij zijn zoon toen over de kling joeg. In diepe wroeging bekeerde hij zich tenslotte en schonk hij have en goed aan het klooster dat Odilia stichtte. Het verhaal gaat dat zij hem later uit het vagevuur heeft gebeden waar hij lang moest blijven gezien de moord op zijn zoon.

Was dat in Odilapeel?

Nee, dat gebeurde allemaal in de Elzas. Zij is de patrones van de Elzas. Zij wordt bijna altijd afgebeeld als de oude

niet. Het beeld werd niettemin met gastvrije generositeit geplaatst. Het kerkje heeft tijdens de oorlog erg geleden. Toen ik er het laatst ben geweest hadden ze nog een glas-in-loodraam van Odilia van Keulen. Ze vereren daar dus twee Odilia's. Je ziet ook elders dat Odilia van Keulen als oogheilige wordt vereerd. En in België, in Ogy is er een Sint Blasius die als oogheilige bekend staat, terwijl deze overal elders beschermheilige is van de keel. De Blaise van Ogy bij Brussel is dus een kleine oogheilige. Augustinus is dat ook, omdat het Duitse woordje Auge in zijn naam verborgen zit.

In Odilënberg bij Roermond vindt men zowel Odilia van de Elzas als die van Keulen in de basiliek. Genevava van Parijs die te Holset wordt vereerd geldt ook als patrones voor hopeeloze zaken. In Baarlo vinden we nog een echte verering van Odilia van de Elzas. Daar begint zondag de jaarlijkse Odilia-oktaaf met ogenzegeningen.

Opmerkelijk is Quirinus in het gezelschap oogheiligen. Er zijn drie heilige Quirinus. Er is een Quirinus van Neuss, die niet bekend is hier te lande. In Oosterhout in Brabant zit een Quirinus voor de ogen en daar was ook water te krijgen voor genezing. En dan

★ **Heilige Lucia (met twee ogen op een schaal). Circa 1700. Noord-Spanje.**

heb je nog in het geh twee boer worden ge Quirinus in oogheilige de echte.

Vanzelf universeel bescherm staat er in kapelletje Blinden wordt Onz Blinden w een Onze

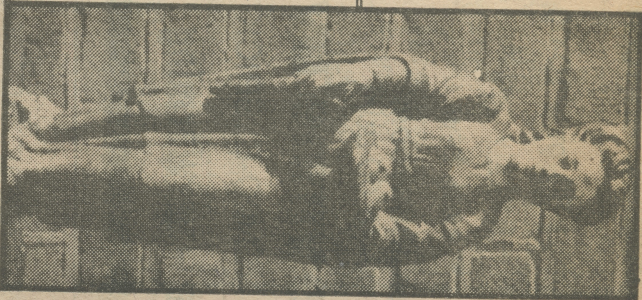
e oogheiligen

Je mist in . . .

met. Het beeld werd niettemin met gastvrije generositeit geplaatst. Het kerkje heeft tijdens de oorlog erg geleden. Toen ik er het laatst ben geweest hadden ze nog een glas-in-loodraam van Odilia van Keulen. Ze vereren daar dus twee Odilia's. Je ziet ook elders dat Odilia van Keulen als oogheilige wordt vereerd. En in België, in Ogy is er een Sint Blasius die als oogheilige bekend staat, terwijl deze overal elders beschermheilige is van de veel. De Blaise van Ogy bij Brussel is dus een kleine oogheilige. Augustinus is dat ook, omdat het Duitse woordje Auge in zijn naam verborgen zit.

In Odilienberg bij Roermond vindt men zowel Odilia van de Elzas als die van Keulen in de basiliek. Genoveva van Parijs die te Holset wordt vereerd geldt ook als patrones voor hopeloze akken. In Baarlo vinden we nog eenchte verering van Odilia van de Elzas. Daar begint zondag de jaarlijkse Odilia-aktaaf met ogenzegeningen. Opmerkelijk is Quirinus in het eezelschap oogheiligen. Er zijn drie eilige Quirinus. Er is een Quirinus van Neuss, die niet bekend is hier te nde. In Oosterhout in Brabant zit een Quirinus voor de ogen en daar was ook later te krijgen voor genezing. En dan

★ **Heilige Lucia** (met twee ogen op een schaal). Circa 1700, Noord-Spanje.

heb je nog Quirinus van Tegernsee die in het gehucht Quirinus (een kerkje en twee boerderijen) wordt vereerd, waar water en olie voor genezing kan worden gekocht. Er zit ook nog een Quirinus in de Balkan, maar dat is geen oogheilige. Die van Tegernsee, dat is de echte.

Vanzelfsprekend is Maria, de universeelste aller heiligen, ook beschermvrouwe van de blinden. Zo staat er in Brugge een heel klein kapelletje van Onze Lieve vrouw van Blindekens; in Heerent nabij Leuven wordt Onze Lieve Vrouw Licht der Blinden vereerd; te Huidenberg was er een Onze Lieve Vrouw ter Blinden en

er was een Onze Lieve Vrouw ter traan in Kalfort. In Birgelen in Duitsland is er een Mariaputje voor blinden en ooglijders. In Alem, bij Den Bosch, wordt er een Otrada vereerd, maar in hoeverre dat om de ogen is weet ik niet. Maar er is een grote keus: daar zijn Abbo, bisschop van Metz; Adilia in de Belgische plaats Orpe-le-Grand; Alexius in het Duitse Berglicht; Antonius de Kluzenaar te Borsbeek in België; Arnold te Tiegem nabij Brugge; Gerlach te Oosterhout in Noord-Brabant; Sint Gezelinus in Duitsland; Godielieve te Gistel bij Brugge; Hemma te Gurk in Oostenrijk, wier relikwie ieder jaar in processie naar Wenen wordt gebracht; Magdalena te Hötzdorf; Oda van Sint Oedenrode, die blind was en die door bisschop Lambertus van Luik werd gedoopt; Paulus, die drie dagen blind is geweest toen hij door de bliksem van zijn paard werd geslagen op weg naar Damascus; en Vitus of Veit. In Vetsbron bij Neurenberg ligt nog een bron van deze oogheilige. Maar deze is met een grote kei afgesloten. De oogheiligen hebben een bloeiend bestaan gehad, maar zijn, door gebrek aan belangstelling, zelf een beejie de mist in gegaan.

D. M. P.
14 juli 1984

